Rapport: Utredning orättvisa skillnader i resekostnader

Sammanfattning

Efter att Östsvenska Basketdistriktsförbundet väckte en motion om orättvisa skillnader i kostnader för spelare, har två representanter från Svenska Basketbollförbundet (SBBF) styrelse, Gökay Akyüz och JP Kostet, genomfört en utredning för att kartlägga de faktiska kostnaderna för en individ att spela basket. Syftet var att se om det finns grund för att införa ett nationellt system för kostnadsutjämning.

Undersökningen identifierade flera kostnader utöver resekostnader som påverkar individen och föreningen, bland annat:

- Medlemsavgifter
- Träningsavgifter
- Deltagande i cuper
- Deltagande i USM
- Hallhyror
- Domararvoden

Analysen visar att resekostnader endast är en av många faktorer som påverkar den totala kostnaden för att spela basket. De är varken den enda eller den största kostnadsposten.

Att införa en fond eller ett system för kostnadsutjämning skulle innebära omfattande administrativt arbete och har inte rekommenderats i de diskussionsforum som hållits med föreningarna.

Mot bakgrund av rapportens samlade slutsatser föreslår styrelsen att frågan om nationell kostnadsutjämning är utredd

SVENSK BASKET

Bakgrund

Vid SBBF:s förbundsmöte 2024 väckte Östsvenska BDF en motion med förslag till beslut enligt nedan.

Förslag till beslut (yrkande)
Motionärerna föreslog att stämman skulle besluta om att tillsätta en utredning i syfte att undersöka förutsättningarna för att inrätta en utjämningsfond. Ett möjligt tillvägagångssätt som presenterades var följande:

1. Under 2024 genomförs en genomlysning av Sveriges basketföreningar med fokus på geografiska förutsättningar, hur distriktsindelningen påverkar resekostnader samt hur socioekonomiska faktorer påverkar ungdomars möjligheter att delta i basketverksamhet. Resultatet sammanställs i en rapport som kan användas som underlag i dialog med politiska beslutsfattare på lokal, regional och nationell nivå.
2. Under 2024 tas ett förslag fram avseende hur en nationell fond för resebidrag kan utformas och administreras.
3. Inför årsmötet 2026 presenteras ett konkret förslag till ett ekonomiskt utjämningssystem som syftar till att säkerställa jämlika möjligheter för alla ungdomar att spela basket.

Stämman beslutade att bifalla motionen med följande tillägg:

Att genomlysningen även ska omfatta en analys av den totala kostnaden för en individ att spela basket, med hänsyn till geografisk placering och föreningstillhörighet.

Förbundsstyrelsen gavs därmed i uppdrag av förbundsmötet att genomföra en utredning i enlighet med motionens yrkanden samt det beslutade tillägget. Utredningen ska redovisas vid förbundsmötet 2026.

Metodik

Svenska Basketbollförbundet (SBBF) har genom styrelseledamöterna Gökay Akyüz och JP Kostet under perioden 2024–2025 ansvarat för och genomfört en utredning med syfte att analysera den totala kostnaden för en individ att spela basket, med beaktande av geografisk placering och föreningstillhörighet.

Datainsamlingen har genomförts genom flera kompletterande metoder:

- Inhämtande av uppgifter från föreningar, Basketdistriktsförbund (BDF), RF/SISU-distrikt, kommuner och regioner.
- En detaljerad kartläggning av 42 barn- och ungdomslag i föreningar från hela landet. Frågeställningen har därutöver lyfts till majoriteten av BDF:erna.
- Genomförande av tre digitala diskussionsmöten.
- Avstämning med andra lagidrottsförbund, däribland Svenska Innebandyförbundet och Svenska Handbollförbundet, i syfte att ta del av hur de hanterar motsvarande frågeställningar.

Genom denna kombination av kvantitativ kartläggning och kvalitativa dialoger har utredningen eftersträvat en bred och fördjupad analys av kostnadsbilden.

Datainsamling

I syfte att uppskatta den totala kostnaden för en individ att spela basket har omfattande information samlats in från deltagande föreningar och distrikt. Uppgifterna har sammanställts och analyserats efter genomförd datainsamling och dialog.

Det insamlade materialet visar att antalet faktorer som påverkar – eller kan påverka – den totala kostnaden är betydande. Nedan följer en sammanfattning av identifierade kostnadsdrivande faktorer:

- Nivån på tränings- och medlemsavgifter.
- Tränararvoden. Förutsättningarna varierar mellan föreningar; i vissa fall utgår arvode, i andra erbjuds exempelvis utbildning eller resa som ersättning, medan vissa tränare arbetar helt ideellt.
- Anmälningsavgifter till lokala och nationella serier samt till turneringar och cuper.
- Resekostnader till och från träningar och matcher, där avståndet kan variera avsevärt även för spelare inom samma lag.
- Lagens och föreningarnas förmåga att generera sponsorintäkter.

Fortsättning datainsamling

- Om laget tillhör en förening med ett seniorelitlag, vilket kan påverka resursfördelning och kostnadsstruktur.
- Föreningens och lagets arbete med att söka idrottsbidrag, kommunala stöd samt övriga bidrag och stipendier.
- Deltagande i USM (Ungdoms-SM). I vissa föreningar bekostas detta centralt, medan andra överlåter kostnaden helt på laget. Val av boende (exempelvis hotell eller enklare alternativ) påverkar också den totala kostnaden.
- Deltagande i internationella klubbmatcher eller turneringar.
- Representation i ungdomslandslag, vilket kan medföra ytterligare kostnader.
- Förekomsten av lagkassa och genomförda insamlingsaktiviteter.
- Domaravgifter, vilka varierar beroende på seriespel.
- Hallhyror för träningar och matcher, vilka skiljer sig mellan kommuner.
- Antalet träningar och matcher som laget genomför.
- Spelarens individuella kostnader för utrustning såsom skor och kläder.
- Föreningens utbud och prissättning av träningsoveraller och övriga klubbkläder.
- Geografiska förutsättningar, som påverkar reseavstånd och därmed totala resekostnader.
- Organisation av resor, exempelvis samåkning, hyrbil eller minibuss samt eventuell ersättning till förare.
- Deltagande i andra fritids- och idrottsaktiviteter, vilket påverkar den totala ekonomiska belastningen för spelaren och dennes familj.
- Föreningens övergripande ekonomiska prioriteringar och hur tillgängliga medel disponeras.
- Hur intäkter från tränings- och medlemsavgifter fördelas inom den specifika föreningen.

Ett utdrag av de insamlade uppgifterna återfinns i bilaga 1.

Slutsats

Total kostnad

Beräkningen av den totala kostnaden för en individ att spela basket är komplex och påverkas av ett stort antal faktorer. Föreningarna har samtidigt goda möjligheter att påverka sin egen ekonomiska situation. Nivån på tränings- och medlemsavgifter, liksom vad som ingår i dessa, varierar beroende på föreningens förutsättningar, ambitioner och mål med verksamheten. Stora skillnader förekommer mellan föreningar, lag inom samma förening och föreningar inom samma BDF.

Nationell kostnadsutjämning

Att centralt administrera ett nationellt kostnadsutjämningssystem skulle innebära betydande administrativa kostnader. Bedömningen är därför att det bör vara upp till respektive förening och BDF att avgöra om och i vilken omfattning en eventuell kostnadsutjämning ska hanteras inom distriktet eller den egna föreningen. Men också att förutsättningar finns för att alla som vill, oavsett ekonomi, ska kunna spela basket.

Skapa möjligheter

Ett sätt att minska resekostnader är att möjliggöra fler matcher inom det egna distriktet. Genom att fler föreningar etableras skapas bättre förutsättningar för detta. Det är en fråga som BDF tillsammans med föreningar inom respektive distrikt bör fortsätta att diskutera och planera för i samverkan med Svenska Basketbollförbundet (SBBF).

Genom satsningen på zonmatcher (bilaga 2) samt möjligheten för föreningar att söka rese- och arrangörsbidrag för att genomföra fler matcher bedömer SBBF att det redan finns ett riktat stöd för att hantera delar av resekostnaderna. SBBF ser även positivt på att, med medel från Projektstöd IF, fortsätta utveckla möjligheterna till zonmatcher. Mot denna bakgrund bedöms att ytterligare medel inte behöver tillskjutas och att nya fonder för resebidrag, ekonomiska utjämningssystem eller motsvarande inte bör inrättas.

De föreningar och BDF som intervjuats anser sammantaget att, utöver befintliga rese- och arrangörsbidrag kopplade till zonmatcher, bör inga ytterligare medel omfördelas i syfte att skapa ett nationellt kostnadsutjämningssystem. Det är respektive förenings ansvar att söka bidrag från kommun, region och SISU samt att arbeta med sponsring för att stärka den egna verksamhetens ekonomi.

Flera BDF har även prövat former av kostnadsutjämning med varierande resultat och dragit slutsatsen att detta inte är en långsiktigt hållbar eller ändamålsenlig lösning.

Skapa fond

När det gäller förslag om fond för resebidrag, ekonomiskt utjämningssystem eller liknande visar utredningen att antalet påverkande variabler är så omfattande att det skulle vara administrativt mycket komplext att utforma en fördelningsnyckel som uppfattas som rättvis. Den av SBBF initierade satsningen på zonmatcher täcker i dag en del av de resekostnader som uppstår.

Mot bakgrund av rapportens samlade slutsatser föreslår styrelsen att frågan om nationell kostnadsutjämning är utredd

Bilaga 2

Svenska Basketbollförbundet (SBBF) satsning Zonmatcher

År 2022 samlades samtliga BDF tillsammans med SBBF i syfte att gemensamt identifiera vägar framåt för att utveckla tävlingsverksamheten på ungdomssidan i Sverige. Efter ett antal möten enades parterna om tre grundläggande principer som ska vara vägledande i utvecklingen av ungdomsbasketen:

- Bra och utvecklande matcher
- Antal matcher
- Avstånd till matcher

Med utgångspunkt i dessa principer lanserade SBBF tillsammans med BDF:erna tävlingsformen Zonmatcher – en utvecklingsinriktad matchform med syfte att skapa fler lärorika matchtillfällen för spelare, coacher och domare.

Zonmatcher är en flexibel och uppsökande matchform där lag kan bjuda in till sammandrag och träningsmatcher, även över distriktsgränser samt över ålders- och könsgränser. Genom detta skapas bättre förutsättningar för föreningar att spela fler kvalitativa och utvecklande matcher inom ett rimligt geografiskt avstånd.

Zonmatcher ska dock inte ses som en heltäckande lösning på de utmaningar som identifierats över tid, utan som ett komplement till det ordinarie seriespelet i syfte att möjliggöra fler och bättre matchmiljöer.

En central framgångsfaktor är dialogen mellan coacher och ledare, där en gemensam bedömning av lagens nivå skapar förutsättningar för jämna och utvecklande matcher. Spel mot motståndare på likvärdig nivå är en avgörande faktor för långsiktig spelarutveckling.

Sammandragsformen bidrar till att flera matcher kan spelas vid samma tillfälle, vilket minskar resandet och därmed även kostnaderna.

Föreningar har möjlighet att söka bidrag för resor eller för att arrangera zonmatcher (350 kronor per match).

- Under 2024 fördelades 55 000 kronor till föreningar som ansökt om stöd.
- Under 2025 uppgick det utbetalda stödet till 125 000 kronor, vilket möjliggjorde över 150 unika matcher runt om i landet.

Detta innebär att föreningar redan i dag har möjlighet att söka rese- och arrangörsbidrag inom ramen för Zonmatcher. SBBF ser positivt på att fortsätta denna stödform.

I dialogen med föreningar och BDF framkommer samtidigt att behovet av fler lag och föreningar är stort. I dag finns flera mindre orter i landet utan basketverksamhet. Genom att stimulera nyetablering av föreningar kan avstånden till matcher minska, vilket i sin tur reducerar resandet och därmed kostnaderna. Zonmatchsatsningen har redan bidragit till färre och kortare resor, där delar av kostnaderna täcks genom tillgängliga bidrag.